

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 15 april 1904, kl. 12 midd.

Sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 2, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af särskild hofrätt för norra Sverige.

I en inom Första Kammaren af herrar C. D. Uppström och J. Crusebjörn väckt motion (n:o 28), uti hvilken herr L. Berg instämt, har föreslagits, att Riksdagen måtte besluta i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t tacktes taga under ompröfning frågan om inrättande af särskild hofrätt för de norrländska länen eller vissa af dem samt efter verkställd utredning af jämväl samtliga öfriga frågor, som härmed kunna äga sammanhang, framlägga för Riksdagen det förslag, som af utredningen kan föranledas.

Tillika hafva uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 9) herr G. A. Ahlstrand med flere hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t tacktes föranstalta om utredning rörande inrättandet af en hofrätt i Norrland och därefter till Riksdagen inkomma med förslag i ämnet.

Herrar Uppström och Crusebjörn hafva till stöd för sitt omförmälda förslag anfört följande.

»I den 6 juni 1884 afgifvet betänkande i fråga om det svenska rättsgångsväsendets ombildning yttrar nya lagberedningen bland annat:

»Sedan den äldre lagberedningens första yttrande afgafs, hafva i åtskilliga landsdelar inträtt förändringar i folkmängd, industri och samfärdsel af den beskaffenhet, att en förändring afven i hofrättsindelningen synes vara, om ock ej ur processuel synpunkt ovillkorligen nödig, dock

i hög grad praktiskt lämplig och gagnelig. Särskild uppmärksamhet för tjäna härvid de norrländska landskapen, hvilka erhållit en ständigt växande betydelse, som för ett halft sekel sedan knappt kunde förutses. Det beroende i ekonomiskt afseende, hvari såväl städer som landsbygd på den tiden stodo till hufvudstaden, har lämnat rum för en själfständigare ställning, och affärsrörelsens centrum är icke lika uteslutande som förr befintligt i Stockholm. På sådan grund torde med allt skäl kunna antagas, att öfvervägande fördelar skulle uppstå för den löftesrika norrländska bygden, därest äfven rättsskipningen i högre instans flyttades närmare affärslifvets nya hufvudplatser.

Ur denna synpunkt föreställer sig beredningen, att frågan om inrättandet af en särskild hofrätt för Norrland eller rättare sagdt för de nordligaste länen bör utan uppskof tagas under ompröfning».

Den skildring af de norrländska landskapens utveckling, som i de anförda orden innehålles, gäller äfven för den tid, som förflutit, sedan orden nedskrefvos. Ty ingen lär väl kunna påstå, att utvecklingen under de senast gångna tjugu åren stått stilla. Tvärt om, befolkningen har tillväxt, industri och näringar tilltagit; statistiken och den dagliga erfarenheten gifva härpå tydliga bevis. Att under sådana förhållanden, då naturligen äfven domstolarnes verksamhet allt mera tages i anspråk, tanken föres tillbaka till frågan om inrättande af en särskild hofrätt för de norrländska länen eller vissa af dem, torde ej förundra; kommer så här till, att den väg, på hvilken man slagit in för att söka bereda en snabbare rättsskipning i andra instansen — Svea hofrätts förstärkning med först en division och sedan ytterligare en, hvarigenom nämnda hofrätts personal numera växt till ett antal af 36, nämligen en president och trettiofem ledamöter, förutom tjänstemän, ordinarie eller extra ordinarie — ej lär vidare kunna följas utan att äfventyra nödig enhet och sammanhållning inom ämbetsverket.

Det kan dessutom ifrågasättas, om, och i så fall huru länge, Svea hofrätt äfven med sitt nuvarande höga ledamotsantal skall förmå uppbära den arbetsbörda, som pålægges densamma. Man klagat redan öfver den väntan man måste underkasta sig, om man har något rättegångsmål beroende på hofrättens pröfning och såsom belysande ämnet ur statistisk synpunkt, må åberopas följande benäget meddelade utdrag ur justitiiekanslersämbetets underdåniga berättelse om verkställd granskning af rikets hofrätters jämte krigshofrättens arbetsredogörelse för år 1902:

»antalet afgjorda mål år 1902 understiger med mera än 500 antalet därstädes (Svea hofrätt) under exempelvis hvarterdera af åren 1893, 1894 och 1896 afgjorda mål och med 278,6 medeltalet af därstädes under de

senast förflutna 10 åren afgjorda mål, under det antalet balanserade mål med år 1902 ökats med 492 mål och med 404,9 öfverstiger medeltalet under senaste decennium balanserade mål».

Den närmare utredningen häraf och andra hithörande frågor synes dock ej kunna äga rum utan genom Kungl. Maj:t.»

Herr Ahlstrands m. fl:s förenämnda motion är med därvid fogade bilaga af följande lydelse.

»Som bekant bestodo ända till 1890 Svea och Göta hofrätt hvardera af fem divisioner. Då emellertid under 1880-talet målens antal i Svea hofrätt väsentligt ökats, hvilken ökning hufvudsakligen berodde på det stigande antalet norrländska mål, erhöll nämnda hofrätt år 1890 en sjätte division. Denna tillökning i arbetskrafter visade sig dock otillräcklig. Antalet af balanserade mål hade nått en oroväckande höjd, och för afarbetande af denna balans förstärktes Svea hofrätt under de fyra åren 1891—1894 med en extra, sjunde division. Indragandet af denna division medförde åter en betydlig stegring af balansen, och då samtidigt målens antal i Göta hofrätt företedde en minskning, hvilken kunde antagas blifva konstant, föreslogs vid 1895 års riksdag, att Värmland och Gottland skulle skiljas från Svea hofrätts jurisdiktionsområde och förläggas under Göta hofsätt för utjämning af arbetsbördan mellan dessa bägge hofrätter. Riksdagen afslog denna framställning, på samma gång antydande, att samma syfte kunde nås genom öfverflyttande af en division från Göta till Svea hofrätt. I följd häraf gjordes också af Kungl. Maj:t vid 1896 års riksdag framställning om en sådan öfverflyttning och om beviljande af därför erforderliga medel. Såsom var att vänta i fråga om ett förslag, hvartill Riksdagen själf gifvit uppslaget, blef denna framställning bifallen, och från och med år 1897 räknar Göta hofrätt fyra, men Svea hofrätt sju ordinarie divisioner.

I hvad mån denna ökning af arbetskrafter inom Svea hofrätt varit tillräcklig med hänsyn till den ökade arbetsbördan, därom kan man få någon föreställning, om man kastar en blick i de från hofrätternas arbetsredogörelser sammandragna tabeller, som åtfölja justitiekanslerns »underdåniga berättelse om verkställd granskning af rikets hofrätters jämte krigshofrättens arbetsredogörelser för år 1902». Man finner då, att i Svea hofrätt antalet balanserade mål, som vid slutet af år 1899 nedgått till 644, sedermera ökats, så att det 1901 utgjorde 823 och 1902 ej mindre än 1,315. Man finner vidare, för att citera justitiekanslerns egna ord, att i Svea hofrätt »antalet afgjorda mål under år 1902 med mera än 500 understiger antalet därstädes under exempelvis hvartdera af åren 1893, 1894 och 1896 afgjorda mål och med 278,6 understiger medeltalet af

därstädes under de senast förflutna tio åren afgjorda mål, under det att antalet *balanserade* mål under år 1902 ökats med 492 mål och med 404,9 öfverstiger medeltalet under senaste decennium balanserade mål».

Till någon del förklaras väl detta förhållande däraf, att, såsom för justitiekanslern uppgifvits, hofrätten haft att under 1902 handlägga ett större antal svåra och vidlyftiga brottmål än vanligt, och att under de senare åren flere af hofrättens ordinarie och äldre adjungerade ledamöter kallats till tjänstgöring såsom revisionssekreterare, sekreterare i kommittéer eller andra dylika uppdrag och därför måst i hofrätten ersättas med yngre krafter. Men då dessas arbetsprodukt gifvetvis icke behöft vara så mycket ringare än de ordinarie eller äldre ledamöternas, förklaras icke genom det anförda den stora stegringen af balansen, för hvars afhjälpande en arbetsforcering lik den, som ägde rum i början af 1890-talet, icke lär kunna, enligt hvad erfarenheten visar, för någon afsevärd tid påtänkas.

Det förhållande, som här påpekats — tilltagande af de balanserade målens antal, hvilket är liktydigt med ett långsammare afgörande af målen i allmänhet, — och hvilket förhållande *säkerligen kommer att år efter år göra sig alltmer kännbart*, medan samtidigt anspråken på större snabbhet i rättsskipningen stegras, synes påkalla nya åtgärder af mera effektiv art än den senast vidtagna.

Det anmärktes redan vid 1896 års riksdag, att en hofrätt med sju divisioner blefve en alltför vidlyftig apparat; formerna blefve för tunga och långsamma, sammanhållningen komme att slappas, kontrollen försvåras m. fl. olägenheter. Och att häri låg en god del sanning, lär icke af någon bestridas. En tillökning af Svea hofrätt med en åttonde division, hvarigenom dessa olägenheter blefve ändå större, torde knappast af någon förordas. Om därför i den närmaste framtiden en utväg måste tillgripas för att tillförsäkra de rättssökande inom Svea hofrätts domsområde att få sina mål utan oskäligen tidsutdräkt pröfvade och afgjorda af hofrätt, så måste denna utväg gå ut på något annat än inrättandet af en ytterligare (vare sig ordinarie eller extra) division i Svea hofrätt. Den åtgärd, som måste vidtagas, lär ej kunna blifva någon annan än upprättandet af en ny hofrätt för en del af de landsdelar, som nu lyda under Svea hofrätt; om därvid den nya hofrättens jurisdiktionsområde afpassades så, att den i likhet med hofrätten öfver Skåne och Blekinge komme att bestå af två divisioner, skulle alltså den ena divisionen tagas från Svea hofrätt och den andra nybildas. En sådan uppdelning af Svea hofrätts nuvarande jurisdiktionsområde skulle ock bidraga att göra den hofrätten åliggande uppsikt öfver underlydande domstolar mer effektiv än under nuvarande förhållanden är möjligt.

Att den nya hofrättens jurisdiktionsområde skulle omfatta rikets nordliga delar — Norrland eller åtminstone de fyra nordligaste länen — synes ligga i sakens natur, äfven om icke särskilda skäl talade för upprättandet af en hofrätt för Norrland. Den under de senare årtiondena fortgående ökningen af målen i Svea hofrätt, till följd hvaraf denna hofrätt efter hand erhållit två nya divisioner, har, såsom utredt blifvit, väsentligen härflutit från Norrland, och — för att citera 1896 års statsverksproposition — »många af dessa norrländska mål hafva därjämte visat sig tynga på arbetet inom hofrätten genom sin särdeles besvärliga och invecklade beskaffenhet». Häraf torde framgå, att Svea hofrätt, sedan de norrländska länen afskilts från dess domvärjo, och en af dess sju divisioner förflyttats till den nya hofrätten, säkerligen skulle en lång tid framåt kunna med de återstående sex divisionerna fylla alla billiga anspråk på snabb rättsskipning inom dess återstående domsområde.

Att en särskild hofrätt för Norrland är ett i och för sig ur mer än en synpunkt berättigadt önskemål, hvars förverkligande ej längre bör skjutas åt sidan, borde ej möta någon gensägelse. Redan för mer än åttio år sedan erhöilo Skåne och Blekinge sin särskilda hofrätt efter att förut hafva lydt under Göta hofrätts domvärjo. De landsdelar, hvarom nu är fråga — det hittillsvarande Hernösands stift — äro med hänsyn till folk-mängd för närvarande jämförliga med våra bägge sydligaste provinser, och befolkningen är i och med affärslifvets och industriens utveckling i snabbt tilltagande. Den ojämförligt mycket större arealen (mer än halfva Sverige), det långa afståndet till Stockholm och de i jämförelse med landets öfriga delar bristfälliga kommunikationerna göra behovet af en öfverdomstol i Norrland vida mer odisputabelt än behovet af en dylik domstol för Skåne och Blekinge.

Det har nyss framhållits, att de rättstvister, som från Norrland inkomma till högre rätt, äro dels synnerligen talrika, dels ofta af svår och invecklad beskaffenhet; den norrländska hofrätten komme alltså att få fullt upp af maktpåliggande arbete.

Med anledning af Kungl. Maj:ts ofvanomförmälda framställning till 1896 års Riksdag, hvilken af Riksdagen bifölls, hade i bägge kamrarne vid samma riksdag motion väckts om afslag å denna framställning och om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan om en af vederbörlig utredning föregången framställning till en kommande Riksdag om beviljande af medel för inrättande i någon af de norrländska städerna af en särskild hofrätt för Norrland. I denna motion, hvars författare var häradshöfdingen i Medelpads östra domsaga, H. Ölander, heter det bland annat: »Utom de fördelar i allmänhet, som genom tillvaron af öfverdomstol inom en

ort tillskyndas denna, skulle i fråga om Norrland äfven tillkomma något annat, som är af den allra största betydelse. Norrlands industri och dess därur uppkomna affärsförhållanden äro af en beskaffenhet, som i mycket skiljer sig från hvad i sådant afseende förekommer inom öfriga delar af landet, och de rättstvister, som där uppstå, få därigenom också helt naturligt en säregen, från tvister inom mellersta och södra Sverige skild karaktär, för hvars bedömande erfordras inblick i och kännedom om de norrländska förhållandena. En särskild hofrätt för Norrland skulle sålunda hafva till uppgift icke blott, såsom de öfriga hofrätterna, att genom de mindre afstånden mellan underrätterna och sätet för öfverdomstolen lämna ortens befolkning ett lättare och bekvämare tillträde till denna sistnämnda, utan äfven och måhända hufvudsakligast att lämna domstolens ledamöter tillfälle att sätta sig mera in i och erhålla en noggrannare kunskap om dessa för orten speciella förhållanden, än som kan vara möjligt på en långt aflägsen plats, där dessa förhållanden äro okända. *Att en sådan kännedom skulle åstadkomma en säkrare och rättvisare rättskipning och undanröja många tillfällen till misstag och missuppfattningar, lider ju intet tvifvel.*»

Riktigheten af detta den norrländske domarens resonemang, som för öfrigt ej synes lämna rum för motsägelse, bekräftades under debatten i Andra Kammaren af dåvarande häradshöfdingen, sedermera statsrådet Restadius, som enligt protokollet yttrade följande: »Under en lång tjänstgöring i Svea hofrätt har jag till fullo insett och behjärtat vikten däraf, att de ofta så svåra och invecklade mål, som komma från Norrland, kunde varda handlagda af en öfverdomstol, som vore förlagd i Norrland. Därigenom vunnes den fördelen, att hofrätten under fortgången af sin verksamhet erhöile en allt större vana vid afgörande af förekommande mål och den kännedom af ortsförhållanden, seder och bruk, som vid utöfning af domareverksamhet städse utöfvar ett hälsosamt inflytande.»

Redan förut hade nya lagberedningen i sitt år 1884 afgifna betänkande angående rättegångsväsendets ombildning förordat inrättandet af en särskild hofrätt för de nordligaste länen såsom en med hänsyn till dessa landsdelars uppnådda och fortgående utveckling i fråga om folkmängd, handel och industri »i hög grad praktiskt lämplig och gagnelig» åtgärd, hvaraf »öfvervägande fördelar skulle uppstå för den löftesrika norrländska bygden». Det sagda torde väl i än högre grad gälla nu efter tjugu års ytterligare kraftig utveckling af dessa landsdelars kultur och affärslif.

De skäl, som vid 1896 års riksdag framlades för inrättandet af en norrländsk hofrätt, kunde, naturligt nog, ej hindra, att, såsom här förut erinrats, Riksdagen antog det på dess eget föranledande tillkomna kungl.

förslaget att för åstadkommande af en snabbare rättsskipning inom Svea hofrätt tillöka denna med en från Göta hofrätt utbruten division. Då emellertid motionärerna, hvilka efter statsutskottets tillstyrkande af det kungl. förslaget ej längre vidhöllo sitt afslagsyrkande, föreslogo, att Riksdagen ändock skulle till Kungl. Maj:t aflåta en skrifvelse med anhållan om utredning (och eventuellt förslag) rörande inrättande af en hofrätt i Norrland, tillvann sig väl icke detta yrkande Riksdagens bifall, men för detsamma afgåfvos dock i Första Kammaren 49 och i Andra Kammaren 75 röster. Utgången bestämdes dels af kostnadshänsyn, dels, såsom herr Danielsons anförande visar, af ofullständigt inträngande uti motionärernas motivering samt af önskan att först få någon erfarenhet af huru Svea hofrätt under de förändrade förhållandena komme att arbeta. Egendomligt nog synes ej ens statsutskottet vid sitt afstyrkande af motionen hafva senterat, att förslaget om en särskild hofrätt för Norrland afsåg att åstadkomma ej blott en snabbare, utan framför allt en *bättre, för rättssäkerheten mera tryggande* rättsskipning i högre instans.

Någon afvoghet mot förslaget i och för sig förspordes emellertid å intet håll. Man var tvärtom angelägen att framhålla, att ett antagande af Kungl. Maj:ts förslag alldeles icke komme att ställa sig i vägen för inrättandet *i sinom tid* af en hofrätt i Norrland.

Att tiden snart börjar vara inne, torde framgå af hvad här förut anförts. Åtminstone bör det icke anses vara för tidigt att underkasta frågan en utredning. Gifver denna vid handen, att för en nöjaktig rättsskipning i andra instans ökade arbetskrafter erfordras, så får icke kostnadsfrågan afskräcka från att organisera dessa på det mest ändamålsenliga sätt. En god rättsskipning kan icke betalas för högt. Kostnadsfrågan komme för öfrigt här att gälla endast en ny division jämte president och tre tjänstemän (sekreterare, advokatfiskal och aktuarie, hvilken sistnämnde torde liksom i Skånska hofrätten kunna fungera äfven som arkivarie); härtill komme naturligtvis kostnaden för lokal och betjäning. Att inrättandet af en ny hofrätt och dennas förläggande till Norrland i en snar framtid är oundvikligt, därom torde, hvilket mottagande denna motion än kan röna, meningarna dock icke vara delade. I Finland, hvars rättsväsende ju är i allt väsentligt detsamma som vårt, har man på en befolkning, som endast uppgår till hälften af vårt lands, ända sedan 1839, då Viborgs hofrätt inrättades, tre hofrätter. Proportionsvis borde ju vi då hafva sex. Det måste då förefalla besynnerligt, om vi skulle anse oss blott af kostnadshänsyn förhindrade att för tillgodoseende af de mest berättigade intressen inrätta en fjärde öfverdomstol.»

Bilaga.

Till Konungen.

Jämlikt stadgandet i 4 § af instruktionen för justitiekanslersämbetet den 29 november 1878, får jag härmed till Eders Kungl. Maj:t i underdånighet öfverlämna bilagda af sekreteraren i justitiekanslersämbetet uppsatta underdåniga berättelse om verkställd granskning af Eders Kungl. Maj:ts och rikets hofrätters och krigshofrättens arbetsredogörelser för år 1902; och får jag, med bifogande jämväl af samma arbetsredogörelser, i underdånighet anmäla, att med anledning däraf, att i Eders Kungl. Maj:ts och rikets Svea hofrätt antalet *afgjorda* mål under år 1902 med mera än 500 understiger antalet därstädes under exempelvis hvarterdera af åren 1893, 1894 och 1896 afgjorda mål och med 278,6 understiger medeltalet af därstädes under de senast förflutna tio åren afgjorda mål, under det att antalet *balanserade* mål under år 1902 ökats med 492 mål och med 404,9 öfverstiger medeltalet under senaste decennium balanserade mål, jag sökt vinna upplysning om orsakerna till berörda förhållanden, därvid dessa orsaker för mig uppgifvits förnämligast vara, att under åren i början af 1890-talet för nedbringandet af befintlig balans arbetet i hofrätten forcerats till en grad, som i längden icke kunnat vidhållas; att under senare åren en stor del, ända till två tredjedelar af hofrättens ordinarie ledamöter och äldre adjungerade ledamöter kallats till tjänstgöring såsom revisionssekreterare, sekreterare i kommittéer eller andra dylika uppdrag och på grund däraf måst i hofrätten ersättas med yngre krafter; och att under år 1902 till handläggning förekommit ett ovanligt stort antal vidlyftiga och svåra brottmål, såsom till exempel de äfven under Eders Kungl. Maj:ts pröfning dragna Hansénska, Åkerbergska och Kerfstedtska målen, m. fl.

Stockholm den 17 oktober 1903.

EM. SJÖBERG.

e. f.
A. Lindgren.

Underdånig berättelse,

om verkställd granskning af rikets hofrätters jämte krigshofrättens arbetsredogörelser för år 1902, jämlikt § 5 af kungl. instruktionen för justitiekanslersämbetet den 29 november 1878 uppsatt af undertecknad, dess sekreterare.

Af bifogade från arbetsredogörelserna sammandragna tabeller inhämtas, att under år 1902 till handläggning förekommit:

hos *Svea hofrätt* 6,251 mål
 däraf blifvit afgjorda 4,936 mål
 och till år 1903 balanserade 1,315 »

af hvilka senare inkommit:

år 1901 13 »

» 1902 1,302 »

hos *Göta hofrätt* 3,759 mål
 däraf blifvit afgjorda 3,136 mål
 och till år 1903 balanserade 623 »

hvilka senare mål samtliga inkommit under år 1902,

samt hos *hofrätten öfver Skåne och Blekinge* 1,748 mål
 däraf blifvit afgjorda 1,309 mål

och till år 1903 balanserade 439 »

af hvilka senare inkommit:

år 1901 9 mål

» 1902 430 »

Vid jämförelse af hofrätternas arbetsredogörelser för de tio sistförflutna åren 1893—1902 och samtliga de enligt samma redogörelser afgjorda och balanserade mål visa sig följande förhållanden:

	Svea hofrätt		Göta hofrätt		Hofrätten öfver Skåne och Blekinge		Summa	
	Af- gjorda	Balan- serade	Af- gjorda	Balan- serade	Af- gjorda	Balan- serade	Af- gjorda	Balan- serade
År 1893	5,689	880	3,112	296	1,305	309	10,106	1,485
» 1894	5,537	873	3,155	305	1,283	345	9,975	1,523
» 1895	5,059	1,202	3,150	312	1,320	359	9,529	1,873
» 1896	5,648	1,041	3,064	316	1,364	293	10,076	1,650
» 1897	5,222	905	3,135	359	1,217	253	9,574	1,517
» 1898	5,221	768	3,257	358	1,260	272	9,738	1,398
» 1899	4,973	644	3,186	398	1,261	239	9,420	1,281
» 1900	4,934	650	3,295	364	1,260	307	9,489	1,321
» 1901	4,927	823	3,038	467	1,230	396	9,195	1,686
» 1902	4,936	1,315	3,136	623	1,309	439	9,381	2,377
Summa	52,146	9,101	31,528	3,798	12,809	3,212	96,483	16,111
eller i medeltal för år	5,214, ⁶	910, ¹	3,152, ⁸	379, ⁸	1,280, ⁹	321, ²	9,648, ³	1,611, ¹

Totalantalet af samtliga mål, hvilka under sista decennium förekommit till handläggning särskildt hos hvarje hofrätt, har utgjort:

År	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	Summa	Årligt medeltal
Svea hofrätt.												
Civila mål.....	5,537	5,402	5,217	5,568	5,116	5,051	4,674	4,646	4,773	5,192	51,176	5,117,6
Kriminella mål.....	1,032	1,008	1,044	1,121	1,011	938	943	938	977	1,059	10,071	1,007,1
Summa	6,569	6,410	6,261	6,689	6,127	5,989	5,617	5,584	5,750	6,251	61,247	6,124,7
Göta hofrätt.												
Civila mål.....	2,707	2,683	2,682	2,697	2,815	2,959	2,959	3,028	2,907	3,147	28,584	2,858,4
Kriminella mål.....	701	777	780	683	679	656	625	631	598	612	6,742	674,2
Summa	3,408	3,460	3,462	3,380	3,494	3,615	3,584	3,659	3,505	3,759	35,326	3,532,6
Hofrätten öfver Skåne och Blekinge.												
Civila mål.....	1,216	1,228	1,283	1,270	1,181	1,190	1,188	1,239	1,332	1,474	12,601	1,260,1
Kriminella mål.....	398	400	396	387	289	342	312	328	294	274	3,420	342,0
Summa	1,614	1,628	1,679	1,657	1,470	1,532	1,500	1,567	1,626	1,748	16,021	1,602,1

Beträffande antalet af fiskaliska aktioner hafva dessa under de tio senaste åren utgjort:

År	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	Summa	Årligt medeltal
I Svea hofrätt	17	16	13	8	17	15	24	13	20	25	168	16,8
» Göta hofrätt	20	27	16	12	12	19	23	28	19	14	190	19,0
» hofrätten öfver Skåne och Blekinge	8	8	9	8	3	2	4	4	4	4	54	5,4
Summa	45	51	38	28	32	36	51	45	43	43	412	41,2

Af ifrågavarande arbetsredogörelser för år 1902 inhämtas vidare:

att sammanlagda antalet af de hos kungl. Svea och Göta hofrätter samt kungl. hofrätten öfver Skåne och Blekinge år 1902 afgjorda 9,381 mål öfverstiger med 186 antalet af i dessa hofrätter år 1901 afgjorda 9,195

mål, men *understiger* med 267,3 medeltalet 9,648,3 af dylika mål under sista decennium;

att hofrätterna afgjort, Svea hofrätt 9, Göta hofrätt 98 och hofrätten öfver Skåne och Blekinge 79 mål *mera* än år 1901, äfvensom att de afgjorda målens antal *öfverstiger* i hofrätten öfver Skåne och Blekinge med 28,1, men *understiger* i Svea hofrätt med 278,6 och i Göta hofrätt med 16,8 medeltalen af därstädes under de senast förflutna tio åren afgjorda mål;

att sammanlagda antalet af alla i de tre hofrätterna vid 1902 års utgång balanserade mål 2,377 *öfverstiger* med 691 balansen 1,686 mål vid slutet af år 1901 och med 765,9 medeltalet 1,611,1 af dylika mål under sista decennium; samt

att balansen af mål under år 1902 *ökats* i Svea hofrätt med 492,* i Göta hofrätt med 156 och i hofrätten öfver Skåne och Blekinge med 43 mål, äfvensom att de balanserade målens antal *öfverstiger* i Svea hofrätt med 404,9, i Göta hofrätt med 243,2 och i hofrätten öfver Skåne och Blekinge med 117,8 mål medeltalen af de under de tio åren i nämnda hofrätter balanserade mål.

Den på hofrätternas arbetsredogörelser grundade utredning, som innehålles uti justitiekanslerns ofvanintagna berättelse, synes gifva vid handen, att under år 1902 för rikets samtliga hofrätter inträdt en betydlig stegring i antalet af vid hofrätterna handlagda mål, ett förhållande, som möjligen har sin förklaring uti den under år 1901 genomförda förändring i rättegångsordningen i fråga om skyldighet för part att vid fullföljd af talan mot underrätts beslut fullgöra prestanda. Att döma af antalet utaf till år 1903 balanserade mål hafva hofrätternas nuvarande arbetskrafter icke varit tillräckliga att uppbringa antalet afgjorda mål i samma proportion som antalet inkomna mål under år 1902 *ökats*, en omständighet, som särskildt framgår af uppgifterna från Svea hofrätt.

*Utskottets
yttrande.*

Då af förenämnda anledning de till hofrätterna inkommande målens antal sannolikt kommer att under de följande åren blifva högre än förut, och ökningen af balansen i Svea hofrätt gifvetvis innebär en afsevärd olägenhet för den rättssökande allmänheten, synes det utskottet önskvärdt, att rättelse härutinnan så fort som möjligt vidtages genom lindring i tyngden af den på Svea hofrätt hvilande arbetsbördan.

De vägar, som säkrast leda till nämnda mål, äro antingen en ökning af Svea hofrätts arbetskrafter eller en minskning i hofrättens jurisdiktions-

* Enligt hvad utskottet i Svea hofrätt inhämtat uppgick år 1903 antalet af nämnda hofrätt afgjorda mål till 5,022 (mot 4,936 år 1902) samt antalet balanserade mål 1,409 (mot 1,315 år 1902), hvadan under år 1903 i Svea hofrätt balansen af mål *ökats* med 84 mål.

område. Såsom af motionärerna redan framhållits, har emellertid Svea hofrätts personal med den år 1897 tillkomna sjunde divisionen nått en omfattning, som synes icke lämpligen kunna ökas utan att därigenom äfventyras nödig sammanhållning inom ämbetsverket samt enhet i rättsskipningen å de olika afdelningarna. En tillökning af Svea hofrätt med ytterligare en division skulle därjämte nödvändiggöra en utvidgning af hofrättens lokal, men är den byggnad, hvari Svea hofrätt nu är inrymd, redan fullständigt tagen i anspråk för hofrättens eller andra statens ämbetsverks räkning. Hvad åter beträffar en minskning af Svea hofrätts jurisdiktionsområde har, såsom af motionärerna från Andra Kammaren anförts, ett förslag i denna riktning, innebärande Värmlands och Gottlands öfverflyttande från Svea hofrätts till Göta hofrätts område, redan år 1895 varit föremål för Riksdagens pröfning och då förkastats. Ett dylikt förslag synes för öfrigt nu vara än mindre att förorda, sedan Göta hofrätts arbetskrafter genom förenämnda öfverflyttning af en division till Svea hofrätt minskats och då, enligt hvad förberörda statistiska redogörelser utvisa, antalet balanserade mål äfven vid Göta hofrätt under de senaste åren ökats.

Den utväg till det åsyftade målets ernående, som i de nu till utskottets handläggning öfverlämnade motionerna föreslås, nämligen att från Svea hofrätts jurisdiktionsområde skilja de norrländska länen eller åtminstone vissa af dem och för de sålunda frånskilda landsdelarne inrätta en särskild hofrätt, synes däremot utskottet innefatta ett lämpligt och varaktigt medel till ernående af en snabbare rättsskipning i högre instans. Redan nya lagberedningen har uti sitt betänkande i fråga om det svenska rättegångsväsendets ombildande, afgifvet den 6 juni 1884, förordat inrättande af en särskild hofrätt för Norrland; och har förstärkta lagberedningen uti sitt öfver berörda betänkande afgifna yttrande af den 20 juni 1887 i detta afseende biträdt nya lagberedningens förslag. Vidare torde förtjäna anmärkas, att statsutskottet vid 1896 års riksdag vid afgifvande af utlåtande öfver Kungl. Maj:ts proposition i fråga om öfverflyttande af en division från Göta till Svea hofrätt framhållit, att, i betraktande af att ett visst antal af Svea hofrätts ledamöter och tjänstemän ålades skyldighet att låta sig förflyttas till annan hofrätt, Kungl. Maj:ts omförmälda förslag icke borde anses medföra någon ökad svårighet att, när så finnes nödigt, upprätta särskild hofrätt för Norrland.

Äfven om bland de till utbrytning från Svea hofrätts jurisdiktionsområde ifrågasatta länen icke medtages Gäfleborgs län, som väl fortfarande, i betraktande af dess läge samt goda kommunikationer med hufvudstaden, torde böra förblifva under Svea hofrätt, kommer enligt utskottets åsikt

de fyra öfriga norrländska länens fränskiljande från nämnda hofrätts område att medföra en högst afsevärd minskning i denna hofrätts arbeten. Till belysande af storleken utaf det arbetsmaterial, som från berörda fyra län inkommer till hofrätten, tillåter sig utskottet här nedan anföra följande från justitiedepartementets ämbetsberättelser hämtade uppgifter angående de vid underdomstolarna inom dessa län afgjorda mål:

Afdömda tvistemål vid häradsrätterna inom

	Svea hof- rätts hela jurisdiktions- område.	Gäflleborgs län.	Väster- norrlands län.	Jämtlands län.	Väster- bottens län.	Norr- bottens län.	Summa för de fyra nordligaste länen.
År 1891	5,265	775	1,144	493	259	300	2,196
» 1892	5,527	629	1,156	526	239	356	2,277
» 1893	5,561	652	1,270	433	293	377	2,373
» 1894	5,433	700	1,256	473	320	358	2,407
» 1895	5,080	483	1,063	457	295	412	2,227
Summa	26,866	3,239	5,889	2,382	1,406	1,803	11,480
Medeltal för år	5,373	648	1,178	476	281	361	2,296
År 1896	4,936	634	861	431	301	465	2,058
» 1897	4,698	488	935	363	265	529	2,092
» 1898	4,315	373	895	400	290	378	1,963
» 1899	4,191	418	801	305	208	454	1,768
» 1900	4,642	488	834	322	197	615	1,968
Summa	22,782	2,401	4,326	1,821	1,261	2,441	9,849
Medeltal för år	4,556	480	866	364	252	488	1,970

Antalet af vid häradsrätterna inom de fyra nordligaste länen afdömda tvistemål utgjorde utaf de vid samtliga häradsrätter under Svea hofrätt afdömda dylika mål 42,7 procent under åren 1891—1895 samt 43,2 procent under åren 1896—1900.

Afdömda tvistemål vid rådstufvurätterna inom

	Svea hof- rätts hela jurisdiktions- område.	Gäflleborgs län.	Väster- norrlands län.	Jämtlands län.	Väster- bottens län.	Norr- bottens län.	Summa för de fyra nordligaste länen.
År 1891	7,666	960	1,733	889	128	185	2,935
» 1892	7,702	1,044	1,530	926	123	303	2,882
» 1893	7,874	1,001	1,558	894	170	403	3,025
» 1894	6,518	585	1,215	618	125	314	2,272
» 1895	5,923	466	960	622	138	288	2,008
Summa	35,683	4,056	6,996	3,949	684	1,493	13,122
Medeltal för år	6,137	811	1,399	790	137	299	2,624
År 1896	6,046	527	849	539	94	328	1,810
» 1897	5,752	469	867	444	76	321	1,708
» 1898	5,655	543	744	513	85	294	1,636
» 1899	6,799	726	912	645	119	529	2,205
» 1900	8,995	1,015	1,126	706	140	1,051	3,023
Summa	33,247	3,280	4,498	2,847	514	2,523	10,382
Medeltal för år	6,649	656	899	569	103	505	2,076

Antalet af vid rådstufvurätterna inom de fyra norrländska länen afdömda tvistemål utgjorde utaf de vid samtliga rådstufvurätter under Svea hofrätt afdömda dylika mål 36,8 procent under åren 1891—1895 samt 31,2 procent under åren 1896—1900.

Afgjorda brottmål vid häradsrätterna inom

	Svea hof- rätts hela jurisdiktions- område.	Gäflleborgs län.	Väster- norrlands län.	Jämtlands län.	Väster- bottens län.	Norr- bottens län.	Summa för de fyra nordligaste länen.
År 1891	6,701	1,422	1,319	417	580	618	2,934
» 1892	6,802	1,272	1,458	305	705	498	2,966
» 1893	6,738	1,027	1,118	362	819	642	2,941
» 1894	6,988	1,152	992	436	740	658	2,826
» 1895	7,028	1,442	905	371	611	596	2,483
Summa	34,257	6,315	5,792	1,891	3,455	3,012	14,150
Medeltal för år	6,851	1,263	1,158	378	691	602	2,830
År 1896	7,404	1,176	1,143	384	700	952	3,179
» 1897	8,042	1,305	1,199	491	667	1,102	3,459
» 1898	8,837	1,435	1,374	826	725	1,150	4,075
» 1899	8,377	1,142	1,308	488	831	1,339	4,066
» 1900	8,301	1,031	1,293	399	639	1,336	3,667
Summa	40,961	6,089	6,317	2,588	3,562	5,879	18,346
Medeltal för år	8,192	1,218	1,263	518	712	1,176	3,669

Antalet vid häradsrätterna inom de fyra nordligaste länen afgjorda brottmål utgjorde af de vid samtliga häradsrätter under Svea hofrätt afgjorda dylika mål 41,3 procent under åren 1891—1895 samt 44,8 procent under åren 1896—1900.

Afgjorda brottmål vid rådstufvurätterna inom

	Svea hof- rätts hela jurisdiktions- område.	Gäffleborgs län.	Väster- norrlands län.	Jämtlands län.	Väster- bottens län.	Norr- bottens län.	Summa för de fyra nordligaste länen.
År 1891	10,533	2,604	1,615	421	364	359	2,759
» 1892	11,094	2,909	1,895	525	367	439	3,226
» 1893	10,593	2,435	1,479	466	214	431	2,590
» 1894	11,865	2,583	1,586	515	306	581	2,988
» 1895	11,636	2,599	1,627	387	339	427	2,780
Summa	55,721	13,130	8,202	2,314	1,590	2,237	14,343
Medeltal för år	11,144	2,626	1,640	463	318	448	2,869
År 1896	12,083	2,818	1,671	462	312	469	2,914
» 1897	12,885	2,877	1,866	448	436	472	3,222
» 1898	15,543	3,171	2,172	394	392	798	3,856
» 1899	16,373	2,855	2,165	461	407	1,020	4,053
» 1900	17,534	3,036	2,379	467	303	1,050	4,199
Summa	74,418	14,757	10,253	2,232	1,850	3,809	18,144
Medeltal för år	14,884	2,951	2,051	446	370	762	3,629

Antalet vid rådstufvurätterna inom de fyra nordligaste länen afgjorda brottmål utgjorde af samtliga vid rådstufvurätterna under Svea hofrätt afgjorda dylika mål 25,7 procent under åren 1891—1895 samt 24,4 procent under åren 1896—1900.

Erlagda vad vid häradsrätterna inom

	Svea hof- rätts hela jurisdiktions- område.	Gäfleborgs län.	Väster- norrlands län.	Jämtlands län.	Väster- bottens län.	Norr- bottens län.	Summa för de fyra nordligaste länen.
År 1891	1,116	137	265	159	54	69	547
» 1892	1,227	111	289	149	67	77	582
» 1893	1,135	97	314	95	33	92	534
» 1894	1,202	129	378	114	62	72	626
» 1895	1,125	150	302	107	55	69	533
Summa	5,805	624	1,548	624	271	379	2,822
Medeltal för år	1,161	125	309	125	54	76	564
År 1896	1,094	120	312	124	41	97	574
» 1897	1,091	100	344	103	44	86	577
» 1898	1,076	84	328	140	68	83	619
» 1899	994	107	287	84	61	87	519
» 1900	879	88	222	100	48	81	451
Summa	5,134	499	1,493	551	262	434	2,740
Medeltal för år	1,027	100	299	110	52	87	548

Erlagda vad vid rådstufvurätterna inom

	Svea hof- rätts hela jurisdiktions- område.	Gäfleborgs län.	Väster- norrlands län.	Jämtlands län.	Väster- bottens län.	Norr- bottens län.	Summa för de fyra nordligaste länen.
År 1891	835	45	121	19	7	26	173
» 1892	781	42	81	16	5	16	118
» 1893	728	43	107	22	3	19	151
» 1894	774	49	101	26	15	38	180
» 1895	708	40	79	25	3	12	119
Summa	3,826	219	489	108	33	111	641
Medeltal för år	765	44	98	22	6	22	128
År 1896	653	25	82	17	3	22	124
» 1897	668	35	82	18	7	17	124
» 1898	653	40	64	12	9	13	98
» 1899	640	45	60	22	12	18	112
» 1900	718	45	69	16	8	24	117
Summa	3,332	190	357	85	39	94	575
Medeltal för år	666	38	71	17	8	19	125

Antalet af de domar, mot hvilka inom de fyra nordligaste länen vad erlagts, utgjorde af antalet erlagda vad vid samtliga underrätter under Svea hofrätt följande procenttal, nämligen för *häradsrätterna* 48,5 procent under åren 1891—1895 och 53,4 procent under åren 1896—1900 samt för *rådstufvurätterna* 16,7 procent under förstnämnda och 18,8 procent under sistnämnda period.

Enligt hvad Svea hofrätts diarier utvisa hafva under åren 1900—1903 till nämnda hofrätt inkommit *vådjade saker* till följande antal från

	1900.	1901.	1902.	1903.	Summa 1900—1903.
Svea hofrätts hela jurisdiktions- område	1,196	1,244	1,507	1,449	5,396
Gäflleborgs län	103	99	130	150	482
Västernorrlands »	201	261	306	241	1,009
Jämtlands »	79	90	90	92	351
Västerbottens »	46	35	39	47	167
Norrbottens »	65	50	109	67	291
Norrland	494	535	674	597	2,300
De fyra nordligaste länen	391	436	544	447	1,818

Under de fyra senaste åren utgjorde således antalet vådjade saker från de fyra nordligaste länen 33,7 procent af samtliga till Svea hofrätt inkomna vådjade saker.

Att antalet mål från nu ifrågavarande landsdel icke kommer att minskas, utan fastmer att år från år ökas torde man kunna sluta sig till af den hastiga tillväxt af invånareantalet, som de norrländska länen under de senaste årtiondena företett, på sätt utvisas af följande, inom statistiska centralbyrån uppgjorda tabell:

	Folkmängd vid nedanstående års slut.			Ökning i %.	
	År 1880.	År 1890.	År 1900.	Åren 1881—1890.	Åren 1891—1900.
Hela Sverige	4,565,668	4,784,981	5,136,441	4,80	7,34
Svea hofrätts jurisdik- tionsområde	2,026,715	2,241,082	2,492,989	10,58	11,24
Gäflleborgs län	178,728	206,924	238,048	15,78	15,04
Västernorrlands »	169,195	208,763	232,311	23,39	11,28
Jämtlands »	83,623	100,455	111,391	20,13	10,89
Västerbottens »	106,435	122,784	143,735	15,36	17,06
Norrbottens »	90,761	104,783	134,769	15,45	28,62
Norrland	628,742	743,709	860,254	18,29	15,67
De fyra nordligaste länen	450,014	536,785	622,206	19,28	15,91

Såsom af ofvanstående siffror synes framgå är det mellan 30 och 40 procent af samtliga till Svea hofrätt inkommande mål, som härröra från de fyra nordligaste länen. I betraktande häraf och då målen från nämnda län ofta på grund af sin invecklade beskaffenhet kräva en tidsödande behandling lärer det blifva nödigt, att den ifrågasatta norrländska hofrätten redan från början erhåller en omfattning af minst tre divisioner. Enligt kungl. kungörelserna den 19 maj 1876, den 30 maj 1890 samt den 22 maj 1896, angående villkoren för åtnjutande af löneförmåner för vissa ämbets- och tjänstemän i Svea hofrätt, äro af denna hofrätts ledamöter och tjänstemän de 8 yngste assessorerna, de 4 yngste notarierna samt de två yngste fiskalerna underkastade skyldighet till förflyttning till annan hofrätt, och synes det därför utskottet lämpligast att, med afseende härå samt för åstadkommande af en jämn fördelning af arbetsbördan mellan hofrätterna, vid bildandet af den nya hofrätten dit öfverflytta två divisioner från Svea hofrätt samt inrätta en ny division.

Beträffande kostnaden för bildandet af en ny hofrätt, på sätt här föreslagits, anser utskottet densamma icke blifva afskräckande. Frånsedt kostnaden för anskaffande af lokal för den nya hofrätten, inskränker sig kostnaden i öfrigt — då två af de föreslagna tre divisionerna redan finnas och då, därest Norrland fortfarande skall lyda under Svea hofrätt, dennas förstärkande med en ny division synes snart blifva oundgänglig — till aflönande af, förutom vaktpersonal, en president äfvensom sekreterare, advokatfiskal och aktuarie, af hvilka tjänstemän de bägge sistnämnde kunde, på sätt redan är förhållandet inom hofrätten öfver Skåne och Blekinge, med sina nyssnämnda tjänster förena: advokatfiskalen befattning som kontrollant öfver underdomares redovisning af stämpelpapper och aktuarien arkivarietjänst. Genom berörda anordning skulle kostnaden för en ny hofrätts inrättande i någon mån nedbringas, hvarförutom torde kunna ifrågasättas, huruvida icke för den nya hofrättens president kunde föreskrifvas skyldighet att uppehålla ordförandeskapet på en division eller åtminstone att, såsom redan förut en gång inom Svea hofrätt enligt åtagande ägt rum, föredraga vissa ärenden.

Oafsedt hvad ofvan anförts finner utskottet lika med motionärerna, att Norrland har ett berättigadt kraf på en förändring af den nu rådande ordningen för rättsskipningen i andra instans.

De långa afstånden till Svea hofrätt och därmed följande dryga kostnader för färder dit utgöra nu ofta ett hinder för norrländsk part, som vill hafva mål pröfvadt i högre instans, att muntligen afhandla detsamma med ombudet vid hofrätten eller att vid denna rätt få vittnen afhörda, en olägenhet, som kommer att göra sig allt mer gällande i den mån hof-

rätterna komma att begagna den dem genom 1901 års ändring i rättegångsordningen lämnade rätt att till vinnande af upplysningar anställa muntliga förhör med parterna.

Inrättandet af en hofrätt i Norrland skulle emellertid enligt utskottets uppfattning verka fördelaktigt icke blott för allmänheten, som i denna domstol skulle finna ett ökad rättsskydd, utan äfven på öfverdomstolen själf, i det att, enligt hvad utskottet föreställer sig, den nya hofrätten skulle i större proportion, än i Svea hofrätt kan äga rum, rekryteras bland unge män, som börjat sin tjänstgöring vid de norrländska underdomstolarna och således redan vid inträdet i hofrätten till deltagande i domaregöromål därstädes äga en erfarenhet om norrländska förhållanden, som andra först genom och under arbetet i hofrätten få tillfälle att förvärfva.

Vidare och framför allt utgör det ett viktigt statsintresse att på allt sätt med det öfriga riket sammanbinda den stora nordliga landsdelen. Icke blott den alltjämt fortgående ekonomiska utvecklingen därstädes utan äfven nationella och kulturella synpunkter betinga nu en helt annan uppfattning af förhållandena där än i forna tider, då man i de norrländska provinserna såg endast utmarker, under det att öfriga landsdelar rikligen försetts med institutioner af allehanda slag.

På grund af hvad sålunda anförts, anser utskottet lika med motionärerna tidpunkten nu vara inne att taga frågan om inrättande af en särskild hofrätt inom Norrland under öfvervägande och vill därför förorda motionärernas framställning om beredande af en allsidig utredning af denna fråga.

Utskottet får alltså hemställa,

att Riksdagen, i anledning af herrar Uppströms och Crusebjörns samt herr Ahlstrands m. fl. ofvannämnda motioner, må i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes taga under ompröfning frågan om inrättande af särskild hofrätt för de norrländska länen eller vissa af dem samt efter verkställd utredning af jämväl samtliga öfriga frågor, som härmed kunna äga sammanhang, framlägga för Riksdagen det förslag, som af utredningen kan föranledas.

Stockholm den 15 april 1904.

På det sammansatta utskottets vägnar:

HJ. PALMSTIERNA.

Reservation:

af herrar *Hedenstierna, Ödman, A. Petersson, L. Eriksson* i Bäck och *J. Johanson* i Valared, som anført:

»Den omständighet, att antalet balanserade mål i Svea hofrätt under åren 1901 och 1902 visar ökning mot de närmast föregående åren, synes icke — särskildt då, enligt hvad som framgår af justitiekanslerns berättelse, flera mera tillfälliga orsaker medverkat till denna ökning — utgöra tillräckligt skäl för vidtagande af en så omfattande åtgärd, som inrättande af en ny hofrätt. Skulle emellertid målen antal framdeles visa en konstant ökning, lär Kungl. Maj:t icke underlåta att för Riksdagen förlägga förslag till nödiga åtgärder för rättskipningens jämna fortgång, hvadan det icke torde vara nödvändigt, att Riksdagen i denna fråga tager initiativet.

På grund häraf och då det dessutom synes oss olämpligt att nu, då förslag om reformerande af vår domstolsorganisation är att motse, upprätta en ny öfverdomstol, som sedermera möjligen kan befinnas obehöflig, hemställas,

att herrar *Uppströms* och *Crusebjörns* samt herr *Ahlstrands* m. fl. förevarande motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Hans Andersson* i Nöbbelöf har låtit anteckna, att han icke deltagit i behandlingen inom utskottet af denna fråga.